

Kısa Vadeli Amaçlarla Satın Alınan Finansal Varlıkların Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) Kapsamında Muhasebeleştirilmesi

Şakir DIZMAN (*)

Özet: Yeni Türk Ticaret Kanunu ile muhasebe kayıtlarının tutulması ve finansal tabloların düzenlenmesi, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartları'nın Türkiye'deki karşılıkları olan, Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) esas alınarak yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, kısa vadeli amaçlarla satın alınan finansal varlıkların muhasebe kayıtlarının TMS ve TFRS kapsamında nasıl yapılacağını göstermektir. Çalışmada, kısa vadeli amaçlarla satın alınan finansal varlıklar ile ilgili muhasebe uygulamaları yeni hesap planı taslağı kapsamında öneri olarak yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: TMS, TFRS, Finansal Varlık, Muhasebe Kayıtları, Hesap Planı.

The Accounting under Turkish Accounting Standarts (TAS) and Turkish Financial Reporting Standards (TFRS) of the Financial Assets Purchased for Short Term Purposes

Abstract: The regulation of accounting and financial statements with the new Turkish Trade Code has been started on the basis of Turkey Financial Reporting Standards (TFRS) and Turkey Accounting Standards (TAS), which is the counterpart in Turkey's International Financial Reporting Standards (IFRS) and International Accounting Standards (IAS). The purpose of this study is to show how to manage short-term financial assets purchased for purposes of accounting records within the scope of TFRS and the TMS. In the study, accounting practices relating to financial assets purchased for short term purposes suggestions were made as part of the new accounting plan draft.

Keywords: TAS, TFRS, Financial Assets, Accounting Records, Chart of Accounts.

*) Yrd. Doç. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü (e-posta: sakir.dizman@erzurum.edu.tr)

Giriş

Yeni Türk Ticaret Kanunu (2011) ile, 2013 yılı başından itibaren muhasebe kayıtlarının tutulması ve finansal tabloların düzenlenmesinde, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartları'nın Türkiye'deki karşılıkları olan, Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)'nin esas alınması zorunlu hale gelmiştir (TTK, m. 64 ve m. 1534). Bu kapsamda, muhasebe kayıtlarının tutulması ve finansal tabloların düzenlenmesinde bir takım yenilikler ortaya çıkmıştır. Bu yenilikler, 2015 yılı itibariyle temel olarak; 1 adet kavramsal çerçeve, 13 adet TFRS, 28 adet TMS (TMS 1-TMS 41 arası) ile 16 adet TFRS yorumu (TFRS Yorum 1- TFRS Yorum 20 arası) ve 7 adet TMS yorumu (TMS Yorum 10-TMS Yorum 32 arası) ile ortaya konmuştur (kgk.gov.tr, TMS/TFRS Seti, 1).

Türk Ticaret Kanunu'na göre; muhasebeye ilişkin defterler ve mali tablolar Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun düzenlenmelidir (TTK, m. 64, 68, 69 ve 1534). Bu nedenle, bu çalışmada muhasebe kayıtlarının yapılmasında bu standartlar esas alınarak muhasebe uygulamaları yapılmıştır.

Bu çalışmada, TMS-TFRS kapsamında Yeni Hesap Planı Taslağı önerisi esas alınarak kısa vadeli amaçlarla satın alınan finansal varlıkların muhasebe uygulamaları yapılmıştır. 2015 yılı itibariyle yeni hesap planı ile muhasebe uygulamasına geçilmemesine karşın, çalışmamızda öneri olarak bu uygulamalar yapılmıştır. Ancak, şunu da belirtmek gerekir ki yeni dönemde yeni bir hesap planı ile muhasebe işlemlerinin yürütülmesi daha uygun olacaktır. Çünkü, Tekdüzen Hesap Planı içerisinde düşünülmemiş ve sadece belli hesaplara yardımcı hesaplar açılarak yapılabilen bazı işlemlerin, artık yeni bir hesap planında yeni hesaplarla belirtilmesi daha doğru olacaktır. Dünyada son dönemde meydana gelen hızlı değişim ve gelişmeler sonucu, ülkemizde de ortaya çıkan yenilikler yeni bir hesap planını zorunlu kılmaktadır. Finansal araçların çeşitlenmesi de bu araçlara ilişkin yeni hesapların oluşturulmasını ve muhasebe uygulamalarının bu doğrultuda yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Tekdüzen Hesap Planı ile her ne kadar bu uygulamalar yardımcı hesap açılarak yapılabilse de, yeni hesap planı ile öngörülen hesaplar bazında bu uygulamaların yapılması, Yeni Türk Ticaret Kanunu temelinde, TMS ve TFRS'lere dayalı olarak muhasebenin "Tam Açıklama" kavramı (Sevilengül, 2011: 21) ile birlikte diğer kavramlarına da daha uygun olacaktır.

Çalışmada öncelikle; Piyasalar, Finansal Piyasalar ve Finansal Varlıklar üzerinde durularak, yapılacak muhasebe işlemlerinin hangi unsurlar üzerine inşa edildiği belirlenmiştir. Daha sonra, kısa vadeli amaçlarla satın alınan finansal varlıkların Yeni Hesap Planı Taslağı esas alınarak muhasebe kayıtları yapılmıştır.

1. Piyasalar, Finansal Piyasalar ve Finansal Varlıklar

Piyasa; alıcı ve satıcıların bir araya gelerek alışveriş yaptıkları ortamlardır. Piyasalar, kendi içinde bölümlere ayrılırlar. Bu bölümler genel olarak Reel Piyasalar ve Finansal Piyasalar olarak ikiye ayrılır (Karabıyık, Anbar, 2010: 2).

1.1. Reel Piyasalar

Reel ya da fiziki varlıkların el değiştirdiği piyasalardır (Karabıyık, Anbar, 2010: 2). Bu piyasada fiziki varlığa ve ekonomik değere sahip olan varlıkların alım satımı yapılır. Örneğin; beyaz eşya, otomobil, ev eşyaları, gıda, temizlik vb. gibi tüketim ürünleri ile diğer ekonomik değere sahip fiziki varlıkların alım satımı gibi. Hizmetler Piyasası da bu piyasa içerisinde yer alır (Sayılğan, 2008: 19). Örneğin; ulaşım, konaklama vb. gibi hizmetlerin verildiği piyasalar.

1.2. Finansal Piyasalar

Finansal Piyasalar, finansman ihtiyacının ortaya çıkmasıyla doğmuştur. Finansman; ihtiyaç duyulan para ve sermayenin tedarikidir (Okka, 2009: 6). Finans ve muhasebe arasında yakın bir ilişki vardır (Samuels, Wilkes and Brayshaw, 1991: 37).

Bir ülkede fon arz edenler ile fon talep edenler arasında fon akımlarını düzenleyen kurumlar, akımı sağlayan araçlar ile bunları düzenleyen hukuki ve idari kurallardan oluşan yapıya Finansal (Mali) Piyasa denir (Özdemir, 1999: 363). Yani Finansal Piyasalar; kısa veya uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır. Finansal varlık ve yükümlülüklerin oluşturulması ve bunların transferi finansal piyasaları oluşturur (Türko, 2002: 3). Bu piyasalarda meydana gelen sermaye akımları temel olarak; şirketler, kişiler ve hükümet arasında bir ilişkiler ağı oluşturur (Keown ve diğerleri, 2002: 8).

Finansal Piyasalar farklı açılardan çeşitli sınıflamalara tabi tutulmakla beraber, vade bakımından genel olarak Para Piyasası ve Sermaye Piyasası olarak iki sınıfa ayrılır (Karabıyık, Anbar, 2010: 4). Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasaya Para Piyasası, uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasaya ise Sermaye Piyasası denilmektedir (Aksoy ve Tanrıöven, 2007: 56-57). Para Piyasası bankaların aktif olarak hem borç veren hem de borç alan olarak yer aldığı piyasadır (Arnold, 1998: 38). Para Piyasasında ayrıca, sigorta şirketleri, aracı kurumlar, yatırım fonları, hisse senedi tahvil pazarı, emtia piyasaları, derivative (türev) piyasaları, sigorta pazarı ve döviz piyasaları yer alır (Berk, 2010: 301). Sermaye Piyasası ise genelde hisse senedi ve tahvile dayalı menkul kıymet piyasasıdır (Berk, 2010: 302).

Menkul kıymetlerin piyasaya sunuluş sırası açısından değerlendirildiğinde, Finansal Piyasalar Birincil ve İkincil Piyasa olarak sınıflandırılabilir. Birincil Piyasa, menkul kıymetlerin piyasaya ilk defa satışının yapıldığı piyasalar iken, İkincil Piyasa, menkul kıymetlerin birincil piyasada satışının yapılmasından sonra alım satımına konu olduğu piyasadır (Sayılğan, 2008: 24). İkincil Piyasalar örgütlenme açısından; Organize Menkul Kıymet Borsaları ve Tezgâh Üstü Piyasalar olarak ikiye ayrılır (Sayılğan, 2008: 28).

Finansal Piyasalar; borsa açısından, Ulusal Pazar, Bölgesel Pazarlar, Yeni Şirketler Pazarı, Gözaltı Pazarı, Toptan Satışlar Pazarı gibi sınıflara da ayrılırlar (Sayılğan, 2008: 30).

Bu sınıflamalar dışında, çeşitli kaynaklarda farklı sınıflamalar da yapılmaktadır.

1.3. Finansal Varlıklar

Finansal Varlıklar; Reel varlıkların meydana getirdiği gelir üzerindeki haklardır ve Menkul Kıymetler olarak ta bilinir (Brealey ve diğerleri, 2007: 7). Kısa vadeli finans yönetimi ile ise, Dönen Varlıklar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklarla ilgili kararların analizi anlaşılmaktadır (Ercan ve Ban, 2005: 275). Başlıca Kısa Vadeli Fon Kaynakları; Kısa Vadeli Ticari Krediler, Finansman Bonosu, Repo İşlemleri, Kısa Vadeli Banka Kredileri, Factoring, Hazine Bonosu vb. gibidir (Poyraz, 2008:364).

Finansal Varlıklar, Tekdüzen Hesap Planında, 11 no'lu Menkul Kıymetler Hesap Grubu ile gösterilmiştir. Tekdüzen Hesap Planı kullanılarak yapılan muhasebe uygulamaları 1994 yılından itibaren başlamıştır (Kutlu, 2011:8) Bu grupta yer alan Menkul Kıymetler (1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (1992)): 11 Menkul Kıymetler; 110 Hisse Senetleri, 111 Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları, 112 Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları, 118 Diğer Menkul Kıymetler, 119 Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) şeklinde düzenlenmiştir.

Bu düzenleme ile gösterilen Finansal Varlıklar, kısa vadeli amaçlarla edinilen menkul kıymetlerden oluşmaktadır. Gruba ait hesaplar incelendiğinde, TMS ve TFRS'ler ile belirlenen fonksiyonel ayırımın yer almadığı ve ayrıca günümüzde kullanımı oldukça yaygın hale gelen Türev Finansal Varlıkların ayrı bir hesap olarak öngörülmediği görülmektedir. Oysa, Yeni Hesap Planında Finansal Varlıklar hem TMS-TFRS'ler ile öngörülen, gerçeğe uygun değer farkının kâr veya zarara ya da Özkaynaklara yansıtılmasına göre ayırımı yapılmış, ayrıca itfa edilmiş maliyetle ölçülen veya maliyetle ölçülen finansal varlıklar olarak ta fonksiyonel bir ayırım yapılmıştır. Bunlara ilaveten, Türev Finansal Varlıklar, ayrı bir hesap olarak gösterilmiştir. Yeni Hesap Planı Taslağı'nda Finansal Varlıklar (<http://www.gemlikmuhasebe.com>): 11 Finansal Varlıklar; 110 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar, 111 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Varlıklar, 112 İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar, 113 Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar, 116 Türev Finansal Varlıklar, 119 Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) şeklinde ifade edilmiştir.

Bu iki hesap grubu karşılaştırıldığında, yeni Türk Ticaret Kanunu'na dayalı olarak, TMS ve TFRS'ler kapsamında, Yeni Hesap Planı Taslağı ile belirtilen Finansal Varlıklar Hesap Grubu'ndaki hesapların, muhasebede kullanımının daha uygun olacağı görülecektir.

TMS-TFRS'ler ve yeni Hesap Planı Taslağı kapsamında Finansal Varlıklar, kısa vadeli finansal araçlar olarak öngörülmüştür.

1.3.1. Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi

Bu grup, nakit benzeri yatırımlar olarak tanımlanan değerler dışında kalan ve normal koşullarda on iki ay içinde (cari dönem içerisinde) paraya dönüştürülebilecek geçici

yatırım özelliği taşıyan menkul kıymet niteliğindeki finansal varlıkları kapsar. Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar, gerçeğe uygun değer farkı özkaynaklara yansıtılan finansal varlıklar, itfa edilmiş maliyetle ölçülen finansal varlıklar ve gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülemediği için maliyetle değerlendirilen finansal varlıklar ve türev ürünler bu grupta açılacak hesaplarda izlenir. Finansal varlık olarak nitelenmesine rağmen kredi ve alacaklar bu grupta değil kendilerine ayrılan özel gruplarda yer alır.

Gerçeğe uygun değerle ölçülen finansal varlıklar; dönem içinde ortaya çıkan gerçeğe uygun değer değişikliklerinin kâr veya zarar hesaplarında ya da özkaynak hesaplarında izlenme tercihlerine göre iki ayrı hesapta muhasebeleştirilir.

Bu gruptaki hesapların işleyişi aşağıdaki gibidir:

110 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar

Bu hesap; ilk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değerleri ile kaydedilen ve/veya sonraki ölçümlerde gerçeğe uygun değer farkları kâr veya zarara yansıtılacak alım-satım amaçlı olan, Türkiye Muhasebe Standartlarında “Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan” olarak sınıflandırılan finansal varlıkların izlenmesinde kullanılır.

İşleyişi:

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan varlık olarak nitelendirilen finansal varlıkların edinilmesinde bu hesaba borç, ilgili finansal varlıkların elden çıkarılmasında veya alım satım amacıyla elde tutulma amacından vazgeçilmesi durumunda alacak kaydedilir. Dönemler itibarıyla gerçeğe uygun değer artışları; bu hesaba borç, “647 Gerçeğe Uygun Değer Artış Kârları” hesabına alacak kaydedilir. Finansal varlıkların gerçeğe uygun değerindeki azalışlar ise bu hesaba alacak, “657 Gerçeğe Uygun Değer Azalış Zararları” hesabına borç kaydedilir.

Bu finansal varlıkların kârlı satışı durumunda, kâr tutarı 645 Finansal Varlıklar Satış Kârları hesabının alacağına, zararına satış yapılması durumunda oluşan zarar tutarı 655 Finansal Varlık Satış Zararları hesabının borcunda gösterilir.

Uygulama 1: Değer Artışı Olması ve Kârlı Satış Durumu;

A İşletmesi'nin işlemleri aşağıdaki gibidir;

1. 10.07.2014'te 8.000TL'lik gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık satın alınmıştır.
2. 30.09.2014'te bu finansal varlığın değeri 9.000 TL olarak tespit edilmiştir.
3. Bu finansal varlık 10.10.2014'te 10.000 TL'ye satılmıştır.

İstenen: Gerekli yevmiye defteri kayıtlarını yapınız?

1	10.07.2014	Borç	Alacak
	110 G. Uyg. D. Farkı Kâr-Zar. Yns. Fns. V. 100 Kasa	8.000	8.000
2	30.09.2014	Borç	Alacak
	110 G. Uyg. D. Farkı Kâr-Zar. Yns. Fns. V. 647 Gerç. Uyg. Değ. Art. Kârl.	1.000	1.000
3	10.10.2014	Borç	Alacak
	100 Kasa 110 G.U.Dğ. Farkı Kâr- Zar. Y. Fns. V. 645 Finansal Varlıklar Satış Kârları	10.000	9.000 1.000

Uygulama 2: Değer Azalışı Olması ve Zararına Satış Durumu;

A İşletmesi'nin işlemleri aşağıdaki gibidir;

1. 10.07.2014'te 8.000TL'lik gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık satın alınmıştır.

2. 30.09.2014'te bu finansal varlığın değeri 7.000 TL olarak tespit edilmiştir.

3. Bu finansal varlık 10.10.2014'te 6.000 TL'ye satılmıştır.

İstenen: Gerekli yevmiye defteri kayıtlarını yapınız?

1	10.07.2014	Borç	Alacak
	110 G. Uyg. D. Farkı Kâr- Zar. Yns. Fns. V. 100 Kasa	8.000	8.000
2	30.09.2014	Borç	Alacak
	657 Gerçeğe Uygun Değer Azalış Zararları 110 G. Uy. D. Farkı Kâr- Zar. Y. Fns. V.	1.000	1.000
3	10.10.2014	Borç	Alacak
	100 Kasa 655 Finansal Varlık Satış Zararları 110 G.U.Dğ. Farkı Kâr-Zar. Y. Fns. V.	6.000 1.000	7.000

111 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Varlıklar

Bu hesap; Türkiye Muhasebe Standartlarında gerçeğe uygun değerle ölçülüp, gerçeğe uygun değer değişiklikleri sonuç hesapları yerine diğer kapsamlı gelir unsuru olarak özkaynaklarda izlenmesi tercih edilen, on iki ay içinde(cari muhasebe dönemi içinde) elden çıkartılması beklenen kısa vadeli finansal varlıkların izlenmesinde kullanılır. Gerçeğe uygun değer değişikliklerinin diğer kapsamlı gelir olarak özkaynaklara kaydedilmesi tercihinde bulunulması durumunda, söz konusu yatırımdan elde edilen temettüleri işletmenin bu temettüleri tahsil etme hakkının ortaya çıktığı tarih itibarıyla kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Türev finansal araçlar bu hesapta değil, türev ürünler için açılan özel hesapta izlenir.

İşleyişi:

Yukarıdaki tanım kapsamında yer alan finansal varlıkların edinilmesinde, gerçeğe uygun değerinde artış meydana geldiğinde bu hesaba borç, ilgili finansal varlıkların elden çıkarılmasında veya gerçeğe uygun değerlerinde azalma meydana geldiğinde alacak kaydedilir. Bu hesapta izlenen finansal varlıkların gerçeğe uygun değer değişiklikleri kâr veya zarara değil diğer kapsamlı gelir unsuru olarak özkaynak grubunda açılan “553 Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabında izlenir.

Uygulama 1: Değer Artışı Olması ve Kârlı Satış Durumu;

C İşletmesi'nin işlemleri aşağıdaki gibidir;

- 15.08.2014'te 9.000TL'lik “Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Varlık” satın alınmıştır.
- 30.09.2014'te bu finansal varlığın değerinin 10.000TL olduğu tespit edilmiştir.
- Bu Finansal Varlık 15.12.2014'te 12.000TL'ye satılmıştır.

İstenen: Gerekli yevmiye defteri kayıtlarını yapınız?

	15.08.2014	Borç	Alacak
1	111 G. U. D. Farkı Özkaynk. Y. Fins. V. 100 Kasa	9.000	9.000
	30.09.2014	Borç	Alacak
2	111 G. U. D. Farkı Özkaynk. Y. Fins. V. 553 Özk. D. F. A. G. Uy. D. Farkl.	1.000	1.000
	15.12.2014	Borç	Alacak
3	100 Kasa 111 G.U.D. Farkı Özkyn. Y. Fns. V. 645 Finansal Varlıklar Satış Kârları	12.000	10.000 2.000

Uygulama 2: Değer Azalışı Olması ve Zararına Satış Durumu;

C İşletmesi'nin işlemleri aşağıdaki gibidir;

1. 15.08.2014'te 9.000TL'lik "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Varlık" satın alınmıştır.

2. 30.09.2014'te bu finansal varlığın değerinin 8.000TL olduğu tespit edilmiştir.

3. Bu Finansal Varlık 15.12.2014'te 7.000TL'ye satılmıştır.

İstenen: Gerekli yevmiye defteri kayıtlarını yapınız?

15.08.2014		Borç	Alacak
1	111 G. U. D. Farkı Özk. Y. Fins. Varl. 100 Kasa	9.000	9.000

30.09.2014		Borç	Alacak
2 a	553 Özk. D. F. A. G. Uy. D. Farkl. 111 G.U.D. Farkı Özkyn. Y. Fins. V.	1.000	1.000

Değer düşüklüğü için karşılık ayrılması;

30.09.2014		Borç	Alacak
2 b	654 Karşılık Giderleri 119 Finansal Varl. Değ. Düş. Karş.	1.000	1.000

15.12.2014		Borç	Alacak
3 a	100 Kasa 655 Finansal Varlık Satış Zararları 111 G. U. D. Farkı Özkyn. Y. Fins. V.	7.000 1.000	8.000

Satış nedeniyle ayrılan karşılığın iptali;

15.12.2014		Borç	Alacak
3 b	119 Fins. Varl. Değer Düş. Karşılıkları 654 Karşılık Giderleri	1.000	1.000

112 İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar

Bu hesap itfa edilmiş maliyetle ölçülen kısa vadeli finansal varlıkların izlenmesinde kullanılır.

Finansal varlığın, sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilini amaçlayan bir yönetim modeli kapsamında elde tutulması ve finansal varlığın sözleşme hükümlerinin, belirli

tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemelerinin yapılmasına yönelik nakit akışlarına yol açması durumlarında finansal varlıklar itfa edilmiş maliyetle ölçülür.

İtfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülen ve finansal riskten korunma ilişkisinin bir parçası olmayan bir finansal varlıktan kaynaklanan kazanç veya kayıplar, ilgili finansal varlığın finansal durum tablosu dışı bırakılması, değer düşüklüğüne uğraması veya yeniden sınıflandırılması durumunda ve itfa süreci boyunca kâr veya zarar da muhasebeleştirilir.

Bu hesapta menkul kıymetler etkin faiz oranı kullanılarak itfa edilmiş maliyet (iskonto edilmiş) tutarları ile gösterilir. Eğer itfa edilmiş maliyet tutarları ile kaydedilmiş varlıklarda değer düşüklüğü olduğuna ilişkin bir gösterge varsa muhtemel zarar hesap edilerek bu tutar için karşılık ayrılır.

İşleyişi:

Etkin faiz oranı ile itfa (iskonto) edilmiş maliyetle izlenen finansal varlıkların edilmesinde (edinimle doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de gerçeğe uygun değerine ilave edilmiş tutar olarak) bu hesaba borç, ilgili finansal varlıkların elden çıkarılmasında hesaba alacak kaydedilir. Bu grupta sınıflandırılan finansal varlıkların yapılan ölçümlerinde, bu finansal varlıkların kayıtlı değerleri ile itfa (iskonto) edilmiş maliyet değeri arasında ortaya çıkan fark bu hesaba borç, “661 Finansal Varlıklar Faiz Gelirleri” hesabına alacak kaydedilir. Eğer itfa edilmiş tutarları ile kaydedilmiş varlıklarda, değer düşüklüğü olduğuna ilişkin bir gösterge varsa zarar hesap edilerek bu tutar için karşılık ayrılır. Karşılık tutarları bu hesap da değil bu amaçla açılan hesaplarda izlenir.

Uygulama 1: E İşletmesi'nin işlemleri aşağıdaki gibidir:

1. 20.05.2014'te 14.000 TL'lik itfa edilmiş maliyetle ölçülen kısa vadeli finansal varlık satın alınmıştır. Ayrıca, bu alımla ilgili olarak 500 TL işlem maliyeti bedeli ödenmiştir.

2. 30.09.2014'te yapılan ölçümleme sonucunda, bu finansal varlığın kayıtlı değeri ile itfa(iskonto) edilmiş maliyet değeri arasında 1.000 TL'lik olumlu fark ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

3. Bu finansal varlık 20.10.2014'te 17.000TL'ye satılmıştır.

	20.05.2014	Borç	Alacak
1	112 İtfa Ed. Maliyetle Ölç. Fins. Varlıkl. 100 Kasa	14.500	14.500

	30.09.2014	Borç	Alacak
2	112 İtfa Ed. Maliyetle Ölç. Fins. Varlıkl. 661 Fins. Varl. Faiz Gelirleri	1.000	1.000

	10.10.2014	Borç	Alacak
3	100 Kasa 112 İtfa Edil. M. Ölç. Fins. Varl. 645 Finansal Varlıklar Satış Kârl.	17.000	15.500 1.500

Uygulama 2: F İşletmesi'nin işlemleri aşağıdaki gibidir:

1. 15.04.2014'te 8.000 TL'lik itfa edilmiş maliyetle ölçülen kısa vadeli finansal varlık satın alınmıştır. Ayrıca, bu alımla ilgili olarak 300 TL işlem maliyeti bedeli ödenmiştir.

2. 30.09.2014'de bu varlığın değerinde 600 TL'lik düşme meydana geldiği belirlenmiştir.

3. Bu finansal varlık 25.10.2014'te 7.000TL'ye satılmıştır.

	15.04.2014	Borç	Alacak
1	112 İtfa Ed. Maliyetle Ölç. Fins. Varlıkl. 100 Kasa	8.300	8.300

Değer düşüklüğü için karşılık ayrılması;

	30.09.2014	Borç	Alacak
2	654 Karşılık Giderleri 119 Finsl. Varl. Değer Düş. Karş.	600	600

	25.10.2014	Borç	Alacak
3	100 Kasa 655 Finansal Varlık Satış Zararları 112 İtfa Ed. M. Ölç. Fins. Varlık.	7.000 1.300	8.300

Satış nedeniyle ayrılan karşılığın iptali;

	15.12.2014	Borç	Alacak
4	119 Finansal Varl. Değer Düş. Karşılıkl. 654 Karşılık Giderleri	600	600

113 Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar

Bu hesap; maliyet bedeliyle ölçülen ve on iki aydan kısa süreli finansal varlıkların izlenmesinde kullanılır. Gerçeğe uygun değeri kolayca ve güvenilir şekilde ölçülemeyen finansal varlıkların maliyet bedeli muhasebe standartlarına göre gerçeğe uygun değer

en iyi tahmini değeridir. Bu nedenle bu menkul kıymetler maliyet bedeliyle bu hesapta izlenir.

İşleyişi:

Menkul kıymet edinildiğinde alış fiyatına alış giderleri de dâhil edilerek maliyet bedeliyle bu hesaba borç, menkul kıymetin herhangi bir nedenle elden çıkarılmasında ise alacak kaydedilir. Hesap borç kalanı verir ve bu kalan işletmenin sahip olduğu menkul kıymetlerin maliyet bedeli üzerinden tutarını gösterir. Dönem sonlarında geri kazanılabilir tutarının maliyet değerinin altına düşmesi durumunda değer düşüklüğü için karşılık ayrılır.

Uygulama 1: B işletmesine ait işlemler aşağıdaki gibidir:

1. İşletme 10.07.2014'te 10.000 TL'lik, "Maliyet Bedeliyle Ölçülen Menkul Kıymet" satın almıştır. Bu menkul kıymet için ayrıca 100 TL alış gideri yapılmıştır.
2. 30.09.2014'te 2.000 TL'lik değer düşüklüğü tespit edilerek karşılık ayrılmıştır.
3. Bu menkul, 15.11.2014'te; a) 11.000 TL'ye, b) 9.500 TL'ye, c) 10.100 TL'ye satılmıştır.

	10.07.2014	Borç	Alacak
1	113 Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar 100 Kasa	10.100	10.100

Değer düşüklüğü için karşılık ayrılması;

	30.09.2014	Borç	Alacak
2	654 Karşılık Giderleri 119 Finans. Varl. Değer Düş. Karş.	2.000	2.000

3 a) Kârlı satış nedeniyle aşağıdaki kayıt yapılır:

	15.11.2014	Borç	Alacak
3 a	100 Kasa 113 Malytl. Ölç. Fins. Varlıkl. 645 Finansal Varl. Satış Kârl.	11.000	10.100 900

Karşılığa gerek kalmadığından aşağıdaki kayıt yapılır:

	15.12.2014	Borç	Alacak
4	119 Finansal Varl. Değer Düş. Karş. 654 Karşılık Giderleri	2.000	2.000

3 b) Zararına satış nedeniyle aşağıdaki kayıt yapılır:

	15.11.2014	Borç	Alacak
3 b	100 Kasa 655 Finansal Varlık Satış Zararları 113 Maliyetle Ölç. Fins. Varl.	9.500 600	10.100

Karşılığa gerek kalmadığından aşağıdaki kayıt yapılır:

	15.12.2014	Borç	Alacak
4	119 Finansal Varl. Değer Düş. Karş. 654 Karşılık Giderleri	2.000	2.000

3 c) Kâr veya zararın olmadığı satış durumunda aşağıdaki kayıt yapılır:

	15.12.2014	Borç	Alacak
3 c	100 Kasa 113 Maliyetle Ölç. Fins. Varl.	10.100	10.100

Karşılığa gerek kalmadığından aşağıdaki kayıt yapılır:

	15.12.2014	Borç	Alacak
4	119 Finansal Varl. Değer Düş. Karşılıkları 654 Karşılık Giderleri	2.000	2.000

116 Türev Finansal Varlıklar

Bu hesap; alım-satım amaçlı veya finansal riskten korunma amacıyla, en fazla on iki ay elde bulundurmaya niyetiyle yapılan türev sözleşmelerin izlenmesinde kullanılır. İşletmelerin türev finansal varlık (türev ürün sözleşmesi) edinmesinde başlangıç maliyetinin sıfır olması durumunda, bu hesaba herhangi bir kayıt yapılmaz doğrudan bilanço dışı bilgi hesaplarında izlenir. Bilanço dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve varlık oluşturan farklar bu hesaba alınır. Bu hesaba kaydedilen değerlendirme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde ilgisine göre gelir tablosu veya öz-kaynak hesabı ile ilişkilendirilir. Türev sözleşmelerinin edinilmesinde başlangıç teminatı veya prim yatırılması gereken türev ürünlerde (vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde olduğu gibi) yatırılan teminatlar ve primler de bu hesapta izlenir.

İşleyişi:

Türev sözleşmeler ile edinilen türev finansal varlıklar bu hesabın borcuna, bu sözleşmelerin sona ermesi ve elden çıkarılmasında ise bu hesabın alacağına kaydedilir. Türev

ürünlerin edinilmesinde yatırılan başlangıç teminatları ve ödenen primler de bu hesabın borcuna kaydedilir. Türev finansal araçlarda meydana gelen gerçeğe uygun değer artışları bu hesabın borcuna, türev finansal varlıkların işletme tarafından edinilme amaçlarına göre ilgili hesapların (“648 Türev Finansal Araç Kârları”, “667 Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Kârları” ya da “562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları”) alacağına kaydedilir. Türev finansal araçlarda meydana gelen gerçeğe uygun değer azalışları ise, bu hesabın alacağına, türev finansal varlıkların işletme tarafından edinilme amaçlarına göre ilgili hesapların (“658 Türev Finansal Araç Zararları”, “677 Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Zararları” ya da “562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları”) borcuna kaydedilir.

Örnek: C işletmesine ait işlemler aşağıdaki gibidir:

1. İşletme 02.03.2014’te 10.000 TL’lik, “Türev Finansal Varlık” satın almıştır.
2. Bu varlık için ayrıca 2.000 TL başlangıç teminatı ve 1.000 TL prim ödenmiştir.
3. Bu finansal varlığın; a) Kâr amaçlı alındığı, b) Finansman faaliyetiyle ilişkili olarak alındığı, c) Diğer amaçlarla alındığı, varsayımlarına göre 30.09.2014’te 1.000 TL gerçeğe uygun değer artışı meydana geldiğini varsayarak, gerekli yevmiye defteri kayıtları yapınız.
4. Finansal varlığın 14.12.2014’te; a) 2.000 TL kâr edilerek, b) 500 TL zarar edilerek, satıldığını varsayarak gerekli yevmiye defteri kayıtları yapınız.
5. Bu finansal varlığın gerçeğe uygun değerinde 30.09.2014’te 1.000 TL değer azalışı meydana geldiğini varsayarak;
  - a) Kâr amaçlı alındığı, b) Finansman faaliyetiyle ilişkili olarak alındığı, c) Diğer amaçlarla alındığı, varsayımlarına göre gerekli yevmiye defteri kayıtlarını yapınız.
6. Finansal varlığın 14.12.2014’te;
  - a) 2.000 TL kâr edilerek, b) 1.000 TL zarar edilerek, satıldığını varsayarak gerekli yevmiye defteri kayıtlarını yapınız.

Türev Finansal Varlık, önce nazım hesaplara kaydedilir:

	02.03.2014	Borç	Alacak
1	930 Türev F. Varlık Sözleşm. Alacaklar 931 Türev F. Varl. Sözl. Borç.	10.000	10.000

	02.03.2014	Borç	Alacak
2	116 Türev Finansal Varlıklar 100 Kasa	3.000	3.000

	02.03.2014	Borç	Alacak
3 a	116 Türev Finansal Varlıklar 648 Türev Fins. Araç Kârları	1.000	1.000

	02.03.2014	Borç	Alacak
3 b	116 Türev Finansal Varlıklar 667 Fns. F. İl. Türev Fns. Arç Kâr.	1.000	1.000

	02.03.2014	Borç	Alacak
3 c	116 Türev Finansal Varlıklar 562 Türev F. A. G. Uyg. Değ. F.	1.000	1.000

	14.12.2014	Borç	Alacak
4 a	100 Kasa 116 Türev Finansal Varlıklar 648 Türev Finansal Araç Kârları veya (667 Fns. F. İl. Türev Fns. Ar. Kâr.)	6.000	4.000 2.000

	14.12.2014	Borç	Alacak
4 b	100 Kasa 658 Türev Finansal Araç Zararları veya(677 Fn. Faal. İl. Türev F. Ar. Zar.) 116 Türev Finansal Varlıklar	3.500 500	4.000

Nazım hesapların kapatılması kaydı:

	14.12.2014	Borç	Alacak
4 c	931 Türev F. Varlık Sözleşme. Borçlar 930 Türev F. Varlık Söz. Al.	10.000	10.000

	30.09.2014	Borç	Alacak
5 a	658 Türev Finansal Araç Zararları 116 Türev Finansal Varlıklar	1.000	1.000

	30.09.2014	Borç	Alacak
5 b	677 Fns. F. İlg. Türev Fns. Araç Zararları 116 Türev Finansal Varlıklar	1.000	1.000

	30.09.2014	Borç	Alacak
5 c	562 Türev Fns. A. Grç. Uyg. Değ. Fark. 116 Türev Finansal Varlıklar	1.000	1.000

	14.12.2014	Borç	Alacak
6 a	100 Kasa 116 Türev Finansal Varlıklar 648 Türev Finansal Araç Kârları veya (667 Fns. F. İlg. Türev F. Araç Kâr.)	4.000	2.000 2.000

	14.12.2014	Borç	Alacak
6 b	100 Kasa 658 Türev Finansal Araç Zararları veya(677 Fns. F. İlg. Türev F. Araç Zar.) 116 Türev Finansal Varlıklar	1.000 1.000	2.000

Nazım hesapların kapatılması kaydı:

	14.12.2014	Borç	Alacak
6 c	931 Türev F. Varlık Sözleşmesi. Borçlar 930 Türev F. Varlık Söz. Al.	10.000	10.000

119 Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)

Gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan dışında kalan finansal varlıklarla (menkul kıymetlerle) ilgili olarak ortaya çıkan değer düşüklüğü karşılıklarının izlendiği hesaptır. Hesap; bu grupta yer alan finansal yatırım hesapları paralelinde alt hesaplara ayrılır.

İşleyişi:

Finansal varlıklarda meydana gelen değer düşüklükleri bu hesabın alacağına, sonuç hesaplarında yer alan “654 Karşılık Giderleri” hesabına borç kaydedilir.

Kendisine karşılık ayrılmış olan finansal varlık elden çıkarıldığında veya tahmin olunan zararın kısmen ya da tamamen gerçekleşmemesi halinde bu hesaba borç kaydedilir. Hesaptaki karşılık tutarı aynı muhasebe döneminde ayrılmış ve tahmin olunan zararın

gerçekleşmeme durumu aynı dönemde ortaya çıkmış ise; “654 Karşılık Giderleri” hesabına alacak kaydedilerek daha önce gider kaydedilen tutar iptal edilir. Önceki dönemlerde ayrılan karşılık tutarlarına bağlı olarak finansal varlıklarda değer düşüklüğünün olmaması durumunda ise iptal edilen karşılık tutarları, “644 Konusu Kalmayan Karşılıklar” hesabının alacağına devredilerek bu hesap kapatılır.

Not: Değer düşüklüğü ile ilgili uygulamalar yukarıda yapılmıştır.

Sonuç

Yeni Türk Ticaret Kanunu ile muhasebe kayıtlarının tutulması ve finansal tabloların düzenlenmesi, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartları'nın Türkiye'deki karşılıkları olan, Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) esas alınarak yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada, belirtilen standartlar doğrultusunda finansal varlıkların muhasebeleştirilmesi üzerinde durulmuştur. Çalışmada, kısa vadeli amaçlarla satın alınan finansal varlıklar ile ilgili muhasebe uygulamaları Yeni Hesap Planı Taslağı kapsamında öneri olarak yapılmıştır. Bu uygulamalar yardımıyla kısa vadeli amaçlarla satın alınan finansal varlıkların, satın alınışından elden çıkarılıncaya kadar her aşamada muhasebe kayıtlarının nasıl yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Kısa vadeli amaçlarla satın alınan Finansal Varlıklar muhasebeleştirilirken, Tekdüzen Hesap Planında yer alan Menkul Kıymetler hesap grubunda yer alan hesaplar yerine, Yeni Hesap Planı Taslağı kapsamında yer alan Finansal Varlıklar hesap grubuna ait hesaplar kullanılmıştır. Bunun temel nedeni, Tekdüzen Hesap Planında yer alan Menkul Kıymetler hesap grubunda yer alan hesapların TMS ve TFRS'ler ile belirlenen fonksiyonel ayırma uygun olmaması ve ayrıca günümüzde kullanımı oldukça yaygın hale gelen Türev Finansal Varlıkların ayrı bir hesap olarak öngörülmemesidir. Oysa Yeni Hesap Planında Finansal Varlıklar hem TMS-TFRS'ler ile öngörülen, gerçeğe uygun değer farkının kâr veya zarara ya da Özkaynaklara yansıtılmasına göre ayırımı yapılmış, ayrıca itfa edilmiş maliyetle ölçülen veya maliyetle ölçülen finansal varlıklar olarak fonksiyonel bir ayırım yapılmıştır. Bunlara ilaveten, Türev Finansal Varlıklar, ayrı bir hesap olarak gösterilmiştir.

Tekdüzen Hesap Planında yer alan hesaplar her ne kadar yardımcı hesaplar açılarak TMS ve TFRS'lere uygun muhasebe kayıtları yapılabilsede, Yeni Hesap Planı Taslağı'nın kullanımı, muhasebenin "Tam Açıklama" kavramı ile beraber diğer kavramlarına da daha uygun olacaktır.

Ülkemizde, 2013 yılından itibaren TMS-TFRS'lere uygun olarak muhasebe kayıtlarının yapılması ve finansal tabloların düzenlenmesi zorunluluğu, uygulamada bir takım uyum sorunlarının yaşanmasına yol açmıştır. Yeni bir hesap planının henüz resmen uygulamaya konulmaması, muhasebe uygulamalarının TMS-TFRS'lere uygun düzenlenmesi

açısından bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada TMS-TFRS'lere daha uygun olduğu düşünülen Yeni Hesap Planı Taslağı ile öngörülen hesaplar kullanılmıştır. Ülkemizde yeni Türk Ticaret Kanunu'na dayalı olarak TMS-TFRS'lere dayalı bir yeni Hesap Planı'na bir an önce geçilmesi, hem muhasebe kayıtlarındaki karmaşayı gidecek hem de finansal tabloların TFRS'ye daha uygun düzenlenmesini sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aksoy, A., Tanrıöven C. (2007). Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi (3. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arnold, G. (1998). Corporate Financial Management. Financial Times Professional Limited, England.
- Berk, N. (2010). Finansal Yönetim. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Brealey, Richard A., Myers, Stevart C., Markus, Alan J., Çevirenler; Bozkurt, Ünal., Arıkan, Türkân., Doğukanlı, Hatice (2007). İşletme Finansının Temelleri (5. Basım). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ercan, M. K., Ban, Ü. (2005). Finansal Yönetim (2. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karabıyık, L., Anbar, A. (2010). Sermaye Piyasası ve Yatırım Analizi. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Keown, Arthur J., Martin, John D., Petty, J. William., Scott, David F. Jr. (2002). Financial Management, Principles and Applications. 9. Edition, New Jersey.
- Kutlu, Hüseyin Ali.(2011). Tekdüzen Genel Muhasebe. 2. Basım, Ankara. Nobel Yayınevi.
- Okka, Osman.(2009). Finansal Yönetim (3. Baskı). İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdemir, Muharrem.(1999). Finansal Yönetim (2. Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Poyraz, Erkan.(2008). Finansal Yönetim. Bursa: Ekin Yayınevi,
- Samuels, J.M., Wilkes, F.M., Brayshaw, R.E.(1991). Management of Company Finance. Chapman-Hall, London.
- Sayılgan, Güven.(2008). İşletme Finansmanı (3. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi,
- Sevilengül, Orhan. (2011). Genel Muhasebe (16. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi,
- Türkiye Muhasebe Standartları, http://www.kgk.gov.tr/content_list-208-turkiye-muhasebe-standartlari.html, Erişim tarihi: 14.12.2014.
- Türk Ticaret Kanunu (2011). Resmi Gazete, 14 Şubat 2011, Sayı:27846, Kanun No: 6102, Kabul Tarihi: 13.01.2011.
- Türko, R. Metin,(2002). Finansal Yönetim (2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınevi,

1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (1992). Resmi Gazete, No:
21447 (M), Tarih:26.12.1992.

"Hesap Planı Taslağı" <http://www.gemlikmuhasabe.com>. (Erişim Tarihi: 14.12.2014).